

האם מותר לשקר?!**דף כג עב**

דאמר רב יהודה אמר שמואל: בהני תלת מיילי עבידי רבנן דמשנו במלייהו –
במסכת, ובפוריא ובאושפיזא.

משנה תורה, הלכות גזילה ואבידה י"ד:י"ג

במה דברים אמורים בתלמיד ותיק שאינו משנה בדבורו כלל אלא בדברי שלום או במסכתא או במטה או בבית
שהוא מתארח בו. כיצד. היה עוסק במסכתא דנדה ואמר במקואות אני שונה כדי שלא ישאלוהו שאלות בענין נדה.
או שישן במטה זו ואומר בזו אני ישן שמה ומה שם קרי. או שנתארח אצל שמעון ואמר אצל ראובן אני מתארח
כדי שלא יטריח על זה שנתארח אצלו. או שהביא שלום בין אדם לחבירו והוסיף וגרע כדי לחבבן זה לזה הרי זה
מתר. אבל אם באו עדים ששנה בדבורו חוץ מדברים אלו אין מחזירין לו בטביעות עין:

בן יהוידע- הרב יוסף חיים (הבן איש חי)

בהני תלת מיילי עבידי רבנן דמשנו בדבוריהו. יש להבין מאי לשון **עבידי** דנקיט כאן? ונראה לי בס"ד דגם בהני מיילי
אין מוציאים מפהם שקר גמור אלא עבידי המצאה של סגנון דברים ששיבו דברים הסובלים שני פירושים
דהשומע יבין הדברים במשמעות השקר ובלבם יתכוונו למשמעות האמת...
ועוד נראה לי בס"ד הא דאמר **עבידי** דהתוספות ז"ל הקשו אמאי לא חשיב הכא 'מותר לשנות מפני דרכי השלום'
כדאיתא ביבמות (יבמות סה:): ותירצו דהני נמי משום דרכי שלום הן והרי"ף ז"ל פירש דלא אצטריך הא דמצוה
היא כדאמר רבי נתן מצוה שנאמר ויאמר שמואל אידך אלך ושמע שאול והרגני ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך
(שמואל א' טז, ב) ולא אצטריך למימר אלא בהנך שהם רשות עיין שם.

יבמות דף סה ע"ב

ואמר רבי אילעא משום רבי אלעזר ברבי שמעון: מותר לו לאדם לשנות בדבר השלום,
שנאמר: "אביך צוה וגו' כה תאמרו ליוסף אבא שא נא וגו'".
רבי נתן אומר: מצוה, שנאמר: "ויאמר שמואל אידך אלך ושמע שאול והרגני וגו'".
דבי רבי ישמעאל תנא: גדול השלום, שאף הקדוש ברוך הוא שינה בו, ד
מעיקרא כתיב: "ואדוני זקן", ולבסוף, כתיב: "ואני זקנתי".

שמות כ"ג:ז' - (ז) מדבר-שקר תרחק ונקי וצדיק אלתהרג כי לא אצדיק רשע:

ילקוט שמעוני, בראשית פרק כז, סימן קטו

אמר ר' אלעזר: כל המחליף דבורו כאילו עובד עבודה זרה.
כתיב הכא: והייתי בעיניו כמתעתע.
וכתיב התם: הבל המה מעשה תעתועים.

כתובות ט"ז ב: י"ב-י"ז א:א'

תנו רבנן כיצד מרקדין לפני הכלה בית שמאי אומרים כלה כמות שהיא ובית הלל אומרים כלה נאה וחסודה אמרו להן ב"ש לב"ה הרי שהיתה חגרת או סומא אומרי' לה כלה נאה וחסודה והתורה אמרה "מדבר שקר תרחק" (שמות כג, ז) אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכם מי שלקח מקח רע מן השוק ישבחנו בעיניו או יגננו בעיניו? הוי אומר ישבחנו בעיניו. מכאן אמרו חכמים: 'לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות'.

תוספות על כתובות י"ז א:א':א'

כלה כמות שהיא - ואם יש בה מום ישתקו ולא ישבחוה אי נמי ישבחוה בדבר נאה שיש בה כגון בעיניה או בידיה אם הם יפות ובית הלל אומרים ישבחוה לגמרי דכשמוכירין מה שיש בה לשבח מכלל דשאר לגנאי:

משנה תורה, הלכות סנהדרין והעונשין המסורין להם כ"ב:ג'

ומנין לתלמיד שראה רבו שטועה בדין שלא יאמר אמתיו לו עד שיגמר הדין ואסתרינו ואבינו כדי שיקרא הדין על שמי תלמוד לומר (שמות כג ז) "מדבר שקר תרחק":

רבי אליעזר ממיץ בספר היראים (סימן רלה)

"שקר שאינו בא לידי רעה לא הזהירה תורה עליו, שדבר הלמד מענינו הוא, שברשע רע לבריות הפסוק מדבר, שכתוב 'מדבר שקר תרחק ונקי וצדיק אל תהרוג כי לא אצדיק רשע'."

ספר חרדים (מ"ע פ"ד מצווה כ"ו)

ש"מ מצות עשה לדבר אמת אפילו במילי דעלמא דליכא דררא דמונא, שנאמר מדבר שקר תרחק, משמע אפילו דליכא רק דיבור בעלמא."

הרב אליעזר מלמד (פניני הלכה ליקוטים חלק ב')

"אולם צריך לדעת, שגם אם האיסור לשקר שקר שאינו גורם נזק ממוני אינו נלמד מהפסוק "מדבר שקר תרחק", ברור שישודו מן התורה. שהרי מצווה מן התורה "והלכת בדרכיו", היינו להידבק במידותיו, ואחת המידות העיקריות שהקב"ה מתגלה בהן בעולם היא מידת האמת, שאמרו חז"ל: "חותמו של הקב"ה אמת". אם כן, כל המחלוקת היא רק בשאלה הפרטית, האם ייחדה התורה פסוק מיוחד כדי לאסור את כל השקרים, או שיש על זה הדרכה כללית ללא פסוק מיוחד."

הרב אליהו דסלר, ספר מכתב מאלהו, חלק א', עמ' 94, 96

נמצא שאמת הוא מה שמביא לטוב ולרצון הבורא ושקר הוא מה שנותן הצלחה לעסקיו של שר השקר, הסיטרא אחרא. [...] יעקב עשה ערמה אבל עשה בעל כרחו בוכה ואנוס על פי הדיבור, לא כיוון לרצונות עצמו כלל רק להוציא לפועל התכלית הנרצה מה'. ושקר לשם אמת כזה - הוא הוא אמת.

פרופסור נתן אביעזר

"הכול תלוי בהקשר ובהשלכות. אמירת אמת עלולה להיות עברה חמורה (כגון לשון הרע), ואמירת שקר עשויה להיות מצווה גדולה (כגון שפירה ופועה). התורה מטילה אחריות כבדה על האדם ודורשת ממנו לשקול כל מקרה לגופו על-פי אמות המוסר הגבוהות של התורה. אין פתרונות קלים וגורפים."